

การประกอบ ตพพ ปัจจัย

เป็นเหตุกัมมวาทก

โดยพระมหาธรรมรงค์ ธรรมภาณี ป.ธ.๙

ลักษณะทั่วไปของเหตุกัมมวาทก

เหตุกัมมวาทก คือ ประโยคที่ประธานในประโยคถูกใช้ให้กระทำ ถูกทำให้เกิดขึ้น หรือถูกทำให้ได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยประธานนั่นเองเป็นต้นเหตุหรือเป็นสาเหตุให้ถูกกระทำหรือถูกทำให้เกิดขึ้น

ลักษณะของประโยคเหตุกัมมวาทกแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

เหตุกัมมวาทกแบบที่ ๑

ประธานถูกใช้ให้ทำโดยตรง (ธาตุเป็นสกัมมธาตุเท่านั้น)

บาลี : อัจฉริเยน สามเณโร กุณฺฐิ สมนฺชชชาเปตพฺโพ.

แปล : อ.สามเณร อันอาจารย์ ฟึ่งให้กวาด ซึ่งกุณฺฐิ.

บาลี :เถเรน นวภิกขุ ฌมมํ เทสาเปตพฺโพ.

แปล :อภิกษุผู้ใหม่ อันพระเถระ พึงให้แสดง ซึ่งธรรม.

บาลี :รณฺญา ทูโต สาสนํ ลีขาเปตพฺโพ.

แปล :อ.ทูต อันพระราชา พึงให้เขียน ซึ่งจดหมาย

บาลี :เสฏฺฐีณา ถปติ รตฺตจฺนฺทนฺรฺกฺขํ เจทาเปตพฺโพ.

แปล :อ.ช่างไม้ อันศรชฎี พึงให้ตัด ซึ่งต้นจันทน์แดง.

บาลี :เสฏฺฐีณา สุวณฺณกาโร ปสาธนํ การาเปตพฺโพ.

แปล :อ.ช่างทอง อันศรชฎี พึงให้ทำ ซึ่งเครื่องประดับ.

เหตุกัมมจากแบบที่ ๒

ประธานถูกทำให้เกิดขึ้น (เป็นเหตุให้ถูกทำ)

บาลี : รณญา มหาเจตีย์ การาเปตพพ.

แปล : อ.มหากเจตีย์ อันพระราช ฟังให้กระทำ

บาลี : อนาถปิณฑิเกน เขตวันนํ นิฏฐาเปตพพ.

แปล : อ.วัดพระเชตะวัน อันอนาถปิณฑิกะ ฟังให้สำเร็จ.

บาลี : เสฏฐินา กุฏุมพํ นิตทาเปตพพ.

แปล : อ.ขุมทรัพย์ อันเศรษฐี ฟังให้ฝังไว้.

บาลี :ปิตุนา โอรโส ราชสมุปรตติยํ ปติภูตฺตาเปตพฺโไฟ.

แปล :อ.พระโอรส อันพระบิดา พึ่งให้ดำรง ในราชสมบัติ

บาลี :รณฺญา ธิปฺป มหฺตฺทาเปตพฺพา.

แปล :อ.ข้าศึก ท. อันพระราชา พึ่งให้ย้าย.

บาลี :เทวตฺเตน นานํคิริ วิสฺสชฺชาเปตพฺโไฟ.

แปล :อ.ช้างนาฬาคีรี อันพระเทวทัต พึ่งให้ปล่อย.

เหตุกัมมจากแบบที่ ๓

ประธานถูกทำให้ได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

บาลี :อมฺเหหิ เถโร ขมาเปตพฺโพ.

แปล :อ.พระเถระ อันรธา ท. ให้ยกโทษ.

บาลี :คหปตินา เถโร นิสีทาเปตพฺโพ.

แปล :อ.พระเถระ อันคหบดี ให้นั่ง.

บาลี :รณฺญา มหาโจโร มาราเปตพฺโพ.

แปล :อ.มหาโจร อันพระราชา ให้ตาย.

บาลี :ปณฺทิตฺเตน พาลो ลชฺชาเปตพฺโพ.

แปล :อ.คนพาล อันบัณฑิต พึงให้ละอาย.

บาลี :มาตาปิตุหิ ปุตุโต ลิกฺขาเปตพฺโพ.

แปล :อ.บุตร อันมารดาและบิดา ท. พึงให้ศึกษา.

บาลี :ถปตฺตินา รุกฺโข อุปฺปาตาเปตพฺโพ.

แปล :อ.ต้นไม้ อันช่างไม้ พึงให้ถอนขึ้น

องค์ประกอบของประโยคเหตุกัมมวาจก

๑. ผู้ใช้ให้ทำ (อนภิทกัตตา)

ประกอบเป็นตติยวิภัตติ (แปลว่า อัน...) วางไว้ตัวแรก

๒. ผู้ถูกใช้ให้ทำ/สิ่งที่ถูกทำให้เกิดขึ้น (ประธาน)

ประกอบเป็นปฐมวิภัตติ (แปลว่า อ...) วางไว้ถัดจากอนภิตกัตตา

๓. ผู้ถูกกระทำ/สิ่งที่ถูกกระทำ (อวุตตกัมมะ)

ประกอบเป็นทุติยวิภัตติ (แปลว่า ซึ่ง...) วางไว้หน้ากริยาคุณพากย์

๔.กิริยาคุมพากย์ (ให้...) มีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑)ใช้สกัมมธาทูหรืออกัมมธาทูกี้ได้

๒)ลง เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย

๓)ลง อี อาคมหน้า ตพพ ปัจจัย

๕.ลง อี อาคมหน้า ต ปัจจัย

๑)ถ้าลง เณ, ฌาเป ปัจจัย ไม่ต้องลง อี อาคม

๒)ถ้าลง ฌย, ฌาปย ปัจจัย ให้ลบ อ ที่ ย ทิ้งก่อน

๖.ประกอบวิภัติให้มิลิงค์ วจนะ วิภัติเหมือน นามนามเจ้าของกิริยา.

๑)ปุงลิงค์แจกเหมือน ปุริส

๒)อิทธิลิงค์แจกเหมือน กณฺญา

๓)นปุงสกลิงค์แจกเหมือน กุล

ลำดับการแปลประโยคเหตุกัมมจาก

เหตุกัมมจาก

๑) ประธาน (อ.)

เป็นปฐมวิภัติ

๒) อนนิกิตกัตตา (อัน...)

เป็นตติยาวิภัติ

๓) กิริยาคุมพากย์ (พึงให้...)

ลงการิตปัจจย

๔) อวุตตกัมมะ (ซึ่ง)

เป็นทุติยาวิภัติ

วิเคราะห์โครงสร้างประโยคเหตุกัมมวาทก (สกัมมกิริยา)

ข้อ	อนภิกัถตา (ผู้ใช้ให้ทำ)	ประธาน (ผู้ที่ถูกใช้ให้ทำ)	อวุตตกัมมะ (สิ่งที่ถูกทำ)	กิริยาคุมพากย์ (ลงการิตปัจจย+อิ)
๑.	รณญฺา	ปุริสา	มหาปาสาห์	การาเปตพฺพา.
๒.	เถเรน	สามเณโร	ปตฺตํ	โธวาเปตพฺโพ.
๓.	พุกฺุเณ	สารีปฺตฺโต	ธมฺมํ	เทสาเปตพฺโพ.
๔.	เสฏฺฐจฺุณา	กสโก	ติณานิ	เจทาเปตพฺโพ.
๕.	ปีตรา	เถโร	มรฺุปายาสํ	โกชาเปตพฺโพ.
๖.	มาตฺรา	ธิตา	โอทณฺ์	ปาจาเปตพฺพา.

คำแปลประโยคเหตุกัมมจาก (สกัมมกิริยา)

๑.อ.บุรุษ ท. อันพระราชฯ ฟังให้กระทำ ซึ่งมหาปราสาท.

๒.อ.สามเณร อันพระเถระ ฟังให้ล้าง ซึ่งบาตร.

๓.อ.พระสารีบุตร อันพระพุทธเจ้า ฟังให้แสดง ซึ่งธรรม.

๔.อ.ชาวนา อันเศรษฐี ฟังให้ตัด ซึ่งหญ้า ท.

๕.อ.พระเถระ อันบิดา ฟังให้ฉน ซึ่งข้าวมธุปายาส

๖.อ.ธิดา อันมารดา ฟังให้หุง ซึ่งข้าวสุก.

กิริยาเหตุกัมมจากทุกบทนอกจากแปลความหมายของธาตุและบอกคำแปลของกาล
ต้องเพิ่มคำว่า “ให้...” เข้าไปข้างหน้าคำแปลของธาตุด้วย

วิเคราะห์โครงสร้างประโยคเหตุกัมมวาทก

ข้อ	อนนทิกัตตา (ผู้ใช้ให้ทำ)	ประธาน (สิ่งที่ถูกทำให้เกิดขึ้น)	กิริยาคุมพากย์ (ลงการิตปัจจย+อิ)
๑.	เสฏฐินา	รุกขมุลล์	โสธายิตัพพ.
๒.	มหาชเนน	ปณณสาลา	การายิตัพพา.
๓.	รณญา	วาลุกา	โอกิราเปตัพพา.
๔.	ขตติเยน	ธชา	อุสุสาเปตัพพา.
๕.	ภิกขุณา	จีวานิ	ราชาเปตัพพานิ.
๖.	เถเรณ	พุกุทธมนโต	สิกขาเปตัพโพ.

คำแปลประโยคเหตุกัมมจาก

๑.อ.โคณแห่งต้นไม้ อันเศรษฐี ฟังให้ชำระ.

๒.อ.บรรณศาลา อันมหาชน ฟังให้กระทำ.

๓.อ.ทราย อันพระราชา ฟังให้ไปรย.

๔.อ.รง ท. อันกษัตริย์ ฟังให้ยกขึ้น.

๕.อ.จีวร ท. อันภิกษุ ฟังให้ย่อ.

๖)อ.พุทฺธมนต์ อันพระเถระ ฟังให้เรียน.

กิริยาเหตุกัมมจากทุกบทนอกจากแปลความหมายของธาตุและบอกคำแปลของกาล

ต้องเพิ่มคำว่า “ให้...” เข้าไปข้างหน้าคำแปลของธาตุด้วย

วิเคราะห์โครงสร้างประโยคเหตุกัมมวาทก (อกัมมกิริยา)

ข้อ	เหตุกัตตา (ประธาน)	ประธาน (ผู้ที่ถูกใช้ให้ทำ)	กิริยาคุมพากย์ (ลงการิตปัจจัย)
๑.	อุปาสเคน	เถโร	นีสีทาเปตพฺโพ.
๒.	มาตธา	ปุตฺโต	นิปชฺชาเปตพฺโพ.
๓.	โจเรณ	มนุสฺสา	กิลมาเปตพฺพา.
๔.	ลุตฺทเกณ	สตุตฺตา	มาราเปตพฺพา.
๕.	มหาเมฆเณ	วสุสฺสึ	วสุสฺสาเปตพฺพึ.
๖.	โพธิสตุเตน	ปารมิโย	ปริปุเรตพฺพา.

คำแปลประโยคเหตุกัตตฺวาจก (อกัมมกิริยา)

๑.อ.พระเถระ อันอุบาสก ให้นั่ง.

๒.อ.บุตร อันมารดา ให้นอน.

๓.อ.มนุษย์ ท. อันโจร ให้น่าบาก.

๔.อ.สัตว์ ท. อันนายพราน ให้ตาย.

๕.อ.ฝน อันมหาเมฆ ให้ตก

๖.อ.บารมี ท. อันพระโพธิสัตว์ ให้เต็มรอบ.

กิริยาเหตุกัมมวาจกทุกบทนอกจากแปลความหมายของธาตุและบอกคำแปลของกาล ต้องเพิ่มคำว่า “ให้...” เข้าไปข้างหน้าคำแปลของธาตุด้วย

หลักการประกอบ ต ปัจจุบัน เป็นเหตุกัมมวาจก

หลักการประกอบ ตพพ บัจจยเป็นเหตุกัมมวาทกมี ๕ อย่าง คือ

๑. ธาตุที่นำมาประกอบกิริยาเป็นสกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุก็ได้
๒. ลง เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย บัจจย (ตามลักษณะธาตุ)
๓. ไม่ลงบัจจยประจําหมวดธาตุ ๔ หมวดคือ ภู, รุช, ตน, จุร
๔. หมวด ทิว, สุ, กี, คห จะลงบัจจยประจําหมวดหรือไม่ลงก็ได้
๕. ลง อี อาคมหน้า ตพพ บัจจย

รายละเอียดการลง เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย บัจจยหลังธาตุแต่ละประเภทในเหตุกัมมวาทกจะกับเหมือนในเหตุกัตตวาทกทุกประการ (เพราะบัจจย ๔ ตัวนี้เป็นบัจจยในเหตุกัตตวาทก)

ตพพ ปัจจัย

เหตุกัมมวาทก

สกัมม./อกัมม.

เณ, เณย
เณเป, เณปย

อิ+ตพพ/ตพพ

วิภัตตินาม

เณ, อุเณ, นา, เณทา
ลงบ้าง ไม่ลงบ้าง

วิธีการเชื่อมปัจจัยเข้ากับธาตุ

ณ, ฌ, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัยเมื่อลงหลังธาตุแล้วมีวิธีการเชื่อมคำดังนี้

๑)ณ, ฌาเป ไม่ต้องลง อิ อาคม

ณ พุทธิตามปกติ จากนั้นลบ ณ เหลือแต่ เอ

ฌาเป พุทธิตามปกติ จากนั้นลบ ณ เหลือ อาเป

๒)ฌ, ฌาปย ต้องลง อิ อาคม

ฌ พุทธิตามปกติ จากนั้นลบ ณ เหลือไว้แต่ ย

ฌาปย พุทธิตามปกติ จากนั้นลบ ณ เหลือไว้แต่ อาปย

หลักการ

ลง เน, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัยหลังธาตุ

๑.อเนกสระธาตุที่เป็นสระ อา, อิ, อี, เอ ให้ลง ณาเป, ณาปย ปัจจัย

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ญา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ญาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้รู้
ทา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ทาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้ให้
ชีย+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ชยาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้ชนะ
นี+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=นยาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้นำไป
วี+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=วยาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้ทอ
ภี+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ภยาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้กลัว

ปริ+ทา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ปริทาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เลื่อม
ปฺรฺหิ+วา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ปฺรฺหิวาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ฟุ้งกลับ
นิ+ทา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=นิทฺทาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้หลับ
นฺห+ทา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=นฺหาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้อาบ
ปฺตี+ฐา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ปฺตีฐฺฐาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ดำรง
สํ+อุ+ฐา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=สํมฺภูฐาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ตั้งขึ้น
นิ+ฐา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=นิฐฺฐาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้สำเร็จ
ยา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ยาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เป็นไป

ณฺวปย ปัจจย

คำแปล

ณฺว+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ณฺวปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้รู้

ทา+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ทาปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ให้

ชฺย+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ชฺยปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ชนะ

จฺย+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=จฺยปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้สั่งสม

นฺย+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=นฺยปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้นำไป

วฺย+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=วฺยปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ทอ

คฺย+ณฺวปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=คฺยปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ขั้บร้อง

๒.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อุ, อู ให้ลง เณ, ฌย ปัจจัยเท่านั้น

เณ ปัจจัย

คำแปล

สุ+เณ+ตพฺพ+ลี

=สาเวตพฺโพ

อัน...ฟังให้ฟัง

จุ+เณ+ตพฺพ+ลี

=จาเวตพฺโพ

อัน...ฟังให้เคลื่อน

ภฺ+เณ+ตพฺพ+ลี

=ภาเวตพฺโพ

อัน...ฟังให้เจริญ

ฌย ปัจจัย

คำแปล

สุ+ฌย+อิ+ตพฺพ+ลี

=สาวยิตพฺโพ

อัน...ฟังให้ฟัง

จุ+ฌย+อิ+ตพฺพ+ลี

=จาวยิตพฺโพ

อัน...ฟังให้เคลื่อน

ภฺ+ฌย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ภาวยิตพฺโพ

อัน...ฟังให้เจริญ

อย่างไรก็ตาม สำหรับธาตุบางตัวแม่เป็นสระ อุ, อู ก็ไม่นิยมลง
ณ, ณย บัจจย กลับใช้ ณาเป, ณาปย แทน ตัวอย่างเช่น

ชฺ ธาตุ ในความเล่นไป	:ชวาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เล่นไป
ลฺ ธาตุ ในความเกี่ยว	:ลวาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เกี่ยว

๓.อเนกสระธาตุ (ยกเว้นหมวด จุร ธาตุ) ลงการิตปัจจัยได้ทั้ง ๔ ตัว

เณ ปัจจัย		คำแปล
มร+เณ+ตพฺพ+ลี	=มาเรตพฺโพ	อัน...พึงให้ตาย
รุร+เณ+ตพฺพ+ลี	=โรเรตพฺโพ	อัน...พึงให้ปิด
พुरु+เณ+ตพฺพ+ลี	=โพเรตพฺโพ	อัน...พึงให้รู้
ณย ปัจจัย		คำแปล
มร+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=มารยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ตาย
รุร+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=โรรยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ปิด
พुरु+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=โพรยิตพฺโพ	อัน...พึงให้รู้

ฉาเป		คำแปล
ปจ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ปาจาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้หุง
คห+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=คาหาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้รับ
กร+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=การาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ทำ
ลภ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ลาภาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ได้
ฉาปย		คำแปล
ปจ+ฉาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=ปาจาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้หุง
คห+ฉาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=คาหาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้รับ
กร+ฉาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=การापยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ทำ

๔. เฉพาะหมวด จุร ธาตุให้ลงเฉพาะ ณาเป, ณาปย ปัจจัยเท่านั้น

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ฆุส+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=โฆสาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ประกาศ
คฺอุป+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=โคปาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้คุ้มครอง
ฉท+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ฉาทาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้มุ่ง
ธร+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ธาราเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ทรงจำ
ทิส+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=เทสาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้แสดง
ปิส+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=เปสาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ส่งไป
กถ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=กถาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้กล่าว

ฉาปย ปัจจย

คำแปล

ขุส+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=โฆสาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ประกาศ
คฺอุป+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=โคปาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้คุ้มครอง
ฉท+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=ฉาทาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้มุ่ง
ธร+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=ธาราศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ทรงจำ
ทิส+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=เทสาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้แสดง
ปิส+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=เปสาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ส่งไป
กถ+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=กถาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้กล่าว
คณ+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+สิ	=คณาศยิตพฺโพ	อัน...พึงให้นับ

๕.อเนกสระธาตุที่มีสระ เอ เป็นที่สุด ลง ณาเป, ณาปย และให้ลบสระ เอ ที่สุดปัจจัยทิ้งเสมอ

ณาเป ปัจจัย		คำแปล
ปเล+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=ปลาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้หนีไป
มิเล+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=มิลาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เหี่ยวแห้ง
หเร+ณาเป+ตพฺพ+ลี	=หราเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ละลาย
ณาปย ปัจจัย		คำแปล
ปเล+ณาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=ปลาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้หนีไป
มิเล+ณาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=มิลาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้เหี่ยวแห้ง

วิธีการพหุทธิสรระดับชาติ

ด้วยอำนาจของ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย

หลักการพฤติกรรมระดับต้นธาตุ ของเอกสัระธาตุ

วิธีการพทฺธิ์ของ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย

๑.เอกสระธาตุที่เป็นสระ **อุ, อู** พทฺธิ์ **อุ, อู** เป็น **โอ** แปลง **โอ** เป็น

อาว (ห้ามลง ฌาเป, ฌาปย ปัจจัย) เช่น

สุ+เณ+ตพฺพ+ลี =สาเวตพฺโพ **อัน...ฟังให้ฟัง**

สุ+ฌย+อิ+ตพฺพ+ลี =สาวยิตพฺโพ **อัน...ฟังให้ฟัง**

ภู+เณ+ตพฺพ+ลี =ภาเวตพฺโพ **อัน...ฟังให้ฟัง**

ภู+ฌย+อิ+ตพฺพ+ลี =ภาวยิตพฺโพ **อัน...ฟังให้ฟัง**

จุ+เณ+ตพฺพ+ลี =จาเวตพฺโพ **อัน...ฟังให้ฟัง**

จุ+ฌย+อิ+ตพฺพ+ลี =จาวยิตพฺโพ **อัน...ฟังให้ฟัง**

ยกเว้น ชุ ธาตุและ ลุ ธาตุนิยมลง ฌาเป, ฌาปย ปัจจัยดังกล่าว

๒.เอกสระธาตุเป็นสระ **อิ, อี** พยัญจน์ **อิ, อี** เป็น **เอ** แปลง **เอ** เป็น **อาย** ด้วย

อำนาจของ **ณาเป, ณาปย**

ลี+ณาเป+ตพฺพ+ลี = สยามาเปตพฺโพ อัน...พึงให้นอน

ชฺลี+ณาเป+ตพฺพ+ลี = ชยามาเปตพฺโพ อัน...พึงให้ชนะ

นี+ณาเป+ตพฺพ+ลี = นยามาเปตพฺโพ อัน...พึงให้นำไป

นอกจากนี้ **ณาเป, ณาปย** บัจจยยังมีอำนาจให้ทำการรัสสะ **อาย** กลับเป็น **อย** ก็ได้ กิริยาบางตัวจึงมีใช้ทั้งสองแบบ เช่น

สยามาเปตพฺโพ อัน...พึงให้นอน

ชยามาเปตพฺโพ อัน...พึงให้ชนะ

นยามาเปตพฺโพ อัน...พึงให้นำไป

สำหรับธาตุบางตัวที่มีอุปสรรคหน้าจะไม่พยางค์สระต้นธาตุก็ได้ แต่ให้
ลบสระต้นธาตุทิ้งแทน ตัวอย่างเช่น

อา+นี+ณาเป+ตพฺพ+ลี = อานาเปตพฺโพ

อัน... ฟังให้นำมา

อุ+ลี+ณาเป+ตพฺพ+ลี = อุสุสาเปตพฺโพ

อัน... ฟังให้ยกขึ้น

สั+อุ+ลี+ณาเป+ตพฺพ+ลี = สมุสุสาเปตพฺโพ

อัน... ฟังให้ยกขึ้น

หลักการพฤติกรรมระดับชาติ ของอเนกัระชาต

๑.อเนกสัรรธาตุที่มีสัรรต้นธาตุเป็น อุ พฤท้ อุ เป็น โอ

เณ ปัจจัย

คำแปล

รุฐ+เณ+ตพฺพ+ลี

=โรธตพฺโพ

อัน...ฟังให้ปิด

มุจ+เณ+ตพฺพ+ลี

=โมเจตพฺโพ

อัน...ฟังให้ปล่อย

ภุช+เณ+ตพฺพ+ลี

=ภโชตพฺโพ

อัน...ฟังให้กิน

ณย ปัจจัย

คำแปล

รุฐ+ณย+อี+ตพฺพ+ลี

=โรธยิตพฺโพ

อัน...ฟังให้ปิด

มุจ+ณย+อี+ตพฺพ+ลี

=โมจยิตพฺโพ

อัน...ฟังให้ปล่อย

ภุช+ณย+อี+ตพฺพ+ลี

=ภโชยิตพฺโพ

อัน...ฟังให้เคาะ

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

รฐ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=โรธาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ปิด
มฺจ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=โมจาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ปล่อย
ลฺป+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=โลปาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ฉาบ
สฺฐ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=โสธาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้หมดจด

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

รฐ+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี	=โรธापยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ปิด
มฺจ+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี	=โมจาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ปล่อย
ภฺช+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี	=ภโฆชาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้กิน

๒.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อิ พยัทธ อิ เป็น เอ

เณ ปัจจัย		คำแปล
ฉิท+เณ+ตพฺพ+ลี	=เชตพฺพโ	อัน...พึงให้ตัด
ภิท+เณ+ตพฺพ+ลี	=ภตพฺพโ	อัน...พึงให้ตี
ลีจ+เณ+ตพฺพ+ลี	=เสจตพฺพโ	อัน...พึงให้รด
ณย ปัจจัย		คำแปล
ฉิท+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=เชยิตพฺพโ	อัน...พึงให้ตัด
ภิท+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ภยิตพฺพโ	อัน...พึงให้ตี
ลีจ+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=เสยิตพฺพโ	อัน...พึงให้รด

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

ฉิท+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=ฉาทาเปตพฺพ โท

อัน... ฟังให้ตัด

ฉิท+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=ฉาทาเปตพฺพ โท

อัน... ฟังให้ดี

ฉิจ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=ฉาจาเปตพฺพ โท

อัน... ฟังให้รด

ฉิธ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=ฉาธาเปตพฺพ โท

อัน... ฟังให้สำเร็จ

ฉาปย ปัจจัย

คำแปล

ฉิท+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ฉาทาปยิตพฺพ โท

อัน... ฟังให้ตัด

ฉิท+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ฉาทาปยิตพฺพ โท

อัน... ฟังให้ดี

ฉิจ+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+ลี

=ฉาจาปยิตพฺพ โท

อัน... ฟังให้รด

๓.อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อ พุทฺธ อ เป็น อา

เณ ปัจจัย		คำแปล
วท+เณ+ตพฺพ+ลี	=วาเทตพฺโพ	อัน...พึงให้กล่าว
วส+เณ+ตพฺพ+ลี	=วาเสตพฺโพ	อัน...พึงให้อยู่
กร+เณ+ตพฺพ+ลี	=กาเรตพฺโพ	อัน...พึงให้ทำ
ณย ปัจจัย		คำแปล
วท+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=วาทยิตพฺโพ	อัน...พึงให้กล่าว
วส+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=वासยิตพฺโพ	อัน...พึงให้อยู่
กร+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=การยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ทำ

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
วท+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=วาทาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้กล่าว
วส+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=วาสาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้อยู่
กร+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=การาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้ทำ
หฺร+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=หฺรธาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้นำไป
ฉापย ปัจจัย		คำแปล
วท+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี	=วาทापยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้กล่าว
วส+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี	=วาสาปยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้อยู่
กร+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี	=การापยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้ทำ

หลักการและข้อห้ามในการพฤษ

๑. อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็นที่ฆะ (อา, อี, อุ, เอ, โอ) ไม่ต้องพฤทธิ

เณ ปัจจัย		คำแปล
ขาท+เณ+ตพฺพ+ลี	=ขาเทตพฺโพ	อัน... ฟังให้กิน
ธาว+เณ+ตพฺพ+ลี	=ธาวेतพฺโพ	อัน... ฟังให้วิ่งไป
ณย ปัจจัย		คำแปล
ขาท+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ขาทยิตพฺโพ	อัน... ฟังให้กิน
ธาว+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ธาวยิตพฺโพ	อัน... ฟังให้วิ่งไป
โธว+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=โธวยิตพฺโพ	อัน... ฟังให้ชัก
ราธ+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ราธยิตพฺโพ	อัน... ฟังให้ยินดี

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
ภาส+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ภาสาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้กล่าว
ยาจ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ยาจาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้ขอ
ธาว+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ธาวาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้เล่นไป
ธาธ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ธาธาเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้ยินดี
ฉापย ปัจจัย		
ภาส+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ภาสาปยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้กล่าว
ยาจ+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ยาจาปยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้ขอ
ธาว+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ธาวापยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้เล่นไป

๒.อเนกสระธาตุที่สระต้นธาตุเป็นรัสสระมีพยัญชนะสังโยคหลังห้ามพฤทธิ

เณ ปัจจัย		คำแปล
ปฺจุฉ+เณ+ตพฺพ+ลี	=ปฺจุฉตพฺโพ	อัน...พึงให้ถาม
พฺนุฉ+เณ+ตพฺพ+ลี	=พฺนุฉตพฺโพ	อัน...พึงให้มัด
ณย ปัจจัย		คำแปล
ปฺจุฉ+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ปฺจุฉยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ถาม
พฺนุฉ+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=พฺนุฉยิตพฺโพ	อัน...พึงให้มัด
ลิกฺข+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ลิกฺขยิตพฺโพ	อัน...พึงให้เรียน
รฺกฺข+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=รฺกฺขยิตพฺโพ	อัน...พึงให้รักษา

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
มทุท+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=มทุทาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เหยียบ
ลฺลจ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ลฺลจาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ถอน
จินฺต+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=จินฺตาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้คิด
สฺกข+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=สฺกขาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้แห่ง
ฉาปย ปัจจัย		คำแปล
มทุท+ฉาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=มทุทาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้เหยียบ
ลฺลจ+ฉาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=ลฺลจาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ถอน
จินฺต+ฉาปย+อี+ตพฺพ+ลี	=จินฺตาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้คิด

๓.ธาตุในหมวด รุช ชาติ ถ้างนิคคหิตอาคมแปลงนิกคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค
ของพยัญชนะที่สุตธาตุ ห้ามพฤทธิสระต้นธาตุ

เณ ปัจจัย		คำแปล
ภุช+เณ+ตพฺพ+ลี	=ภุญเซตพฺโพ	อัน...พึงให้กิน
ณย ปัจจัย		คำแปล
ภุช+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ภุญชยิตพฺโพ	อัน...พึงให้กิน
มฺจ+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=มฺจยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ปล่อย
ภิท+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ภินฺทยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ดี
รุช+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=รุณฺธยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ปิด

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
ยฺช+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ยฺชฺชาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้เทียม
ลีป+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ลีมฺปาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ฉาบ
ภฺช+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=ภฺชฺชาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้กิน
มฺจ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=มฺจฺจาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ปล่อย
ฉापย ปัจจัย		คำแปล
ยฺช+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ยฺชฺชاپยิตพฺโพ	อัน...พึงให้เทียม
ลีป+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ลีมฺปาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ฉาบ
มฺจ+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี	=มฺจฺจापยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ปล่อย

๔.ธาตุที่มีสระ อี เป็นที่สุด ถ้าวลงนิคคหิตอาคมแปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุด
 วรรณของพยัญชนะที่สุดธาตุ ห้ามพฤทธิ

เณ ปัจจัย		คำแปล
มฺ+เณ+ตพฺ+ลี	=มณฺเตตพฺ โฟ	อัน...พึงให้ประดับ
ณย ปัจจัย		คำแปล
มฺ+ณย+อิ+ตพฺ+ลี	=มณฺทยิตพฺ โฟ	อัน...พึงให้ประดับ
อุป+ณฺ+ณย+อิ+ตพฺ+ลี	=อุปตฺณมฺภยิตพฺ โฟ	อัน...พึงให้ค้ำชู
วิ+ขณฺ+ณย+อิ+ตพฺ+ลี	=วิกฺขมฺภยิตพฺ โฟ	อัน...พึงให้ถอน
กตฺ+ณย+อิ+ตพฺ+ลี	=กนฺตยิตพฺ โฟ	อัน...พึงให้ฝ่า

ฉาเป ปัจจัย		คำแปล
กปี+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=กมุปาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้สั้น
กตี+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=กนฺตาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ผ่า
มฺทึ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=มณฺทาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ตกแต่ง
วิ+ขภึ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี	=วิกฺขมฺภาเปตพฺโพ	อัน...พึงให้ถอน
ฉาปย ปัจจัย		คำแปล
กปี+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+ลี	=กมุปาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้สั้น
กตี+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+ลี	=กนฺตาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ผ่า
ผฺทึ+ฉาปย+อิ+ตพฺพ+ลี	=ผนฺทาปยิตพฺโพ	อัน...พึงให้ดีนรน

๕.ธาตุในหมวด ทิว ธาตุ ถ้าไม่ลง ย บั้จจ้ยให้พฤษ์ตามกฎได้

เณ บั้จจ้ย		คำแปล
ตุส+เณ+ตพฺพ+ลี	=โตเสตพฺโพ	อัน...ฟังให้ยินดี
สุส+เณ+ตพฺพ+ลี	=โสเสตพฺโพ	อัน...ฟังให้แห้ง
กุป+เณ+ตพฺพ+ลี	=โกเปตพฺโพ	อัน...ฟังให้โกรธ
ณย บั้จจ้ย		คำแปล
ตุส+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=โตสยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้ยินดี
สุส+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=โสสยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้แห้ง
กุป+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=โกปยิตพฺโพ	อัน...ฟังให้โกรธ

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

สุธ+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=โสธาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้ชำระ

นส+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=นาสาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้ฉิบหาย

ซี+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=เขเปตพฺโพ

อัน...พึงให้สิ้นไป

สุส+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=โสสาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้แห้ง

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

สุธ+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี

=โสธापยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ชำระ

นส+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี

=นาสาปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ฉิบหาย

พฺธ+ฉापย+อิ+ตพฺพ+ลี

=โพธापยิตพฺโพ

อัน...พึงให้รู้

๖.ธาตุในหมวด ทิว ธาตุ ถ้ำลง ย ปัจจัยห้ามพฤทธิ

เณ ปัจจัย		คำแปล
สิว+ย+เณ+ตพฺพ+ลี	=สิพฺพेतพฺพโ	อัน...พึงให้เย็บ
ณย ปัจจัย		คำแปล
สิว+ย+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=สิพฺพยิตพฺพโ	อัน...พึงให้เย็บ
สุส+ย+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=สุสฺสยิตพฺพโ	อัน...พึงให้แห้ง
กุป+ย+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=กุปฺปยิตพฺพโ	อัน...พึงให้โกรธ
สช+ย+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=สชฺชยิตพฺพโ	อัน...พึงให้ข้ง
วิธ+ย+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี	=วิธฺฉยิตพฺพโ	อัน...พึงให้แทง

ฉาเป ปัจจัย

คำแปล

สุธ+ย+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=สุชฺฉาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้ชำระ

นสฺ+ย+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=นสฺสาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้ฉิบหาย

ขุภ+ย+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=ขุพฺภาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้กำเริบ

สช+ย+ฉาเป+ตพฺพ+ลี

=สชฺชาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้ข้อง

ฉापย ปัจจัย

คำแปล

สุธ+ย+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี

=สุชฺฉापยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ชำระ

นสฺ+ย+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี

=นสฺสาปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้ฉิบหาย

ขุภ+ย+ฉापย+อี+ตพฺพ+ลี

=ขุพฺภापยิตพฺโพ

อัน...พึงให้กำเริบ

๗.คห ธาตุที่ลง ฌุท บัจจัยห้ามพฤทธิ อ เป็น อา

เณ บัจจัย

คำแปล

คห+ฌุท+เณ+ตพฺพ+ลี

=คณฺเหตพฺโพ

อัน...พึงให้จับ

ณย บัจจัย

คำแปล

คห+ฌุท+ณย+อี+ตพฺพ+ลี

=คณฺหยิตพฺโพ

อัน...พึงให้จับ

เณ บัจจัย

คห+ฌุท+ณาเป+ตพฺพ+ลี

=คณฺหาเปตพฺโพ

อัน...พึงให้จับ

ณาปย บัจจัย

คห+ฌุท+ณาปย+อี+ตพฺพ+ลี

=คณฺหาปยิตพฺโพ

อัน...พึงให้จับ

๘.คห ธาตุที่ไม่ลง ฌุท ปัจจยให้พฤทธิได้ตามปกติ

เณ ปัจจย

คำแปล

คห+เณ+ตพฺพ+ลี

=คาเหตุพฺโ

อัน...พึงให้จับ

ณย ปัจจย

คำแปล

คห+ณย+อิ+ตพฺพ+ลี

=คาหยิตพฺโ

อัน...พึงให้จับ

เณ ปัจจย

คห+เณ+เป+ตพฺพ+ลี

=คาทาเปตพฺโ

อัน...พึงให้จับ

ณายป ปัจจย

คห+ณายป+อิ+ตพฺพ+ลี

=คาทาปยิตพฺโ

อัน...พึงให้จับ

แบบฝึกหัด

ประกอบกริยาเหตุกัมมวาจก

และ

ฝึกแปลประโยคเหตุกัมมวาจก

ข้อ	องค์ประกอบ	อนันตัทธิต	ประธาน	อวุตตกัมมะ	กิริยา
๑.	โอ+กร+ณาเป+ตพฺพ+ลี	อินฺทเนน	เทวา	ปฺปฺพณินิ	โองฺกิธาเปตพฺพทา.
๒.	ปจ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	สามิเณน	สุโเท	โองฺหนํ	ปาจาเปตพฺพโไฟ.
๓.	โอ+โลก+ณาเป+ตพฺพ+ลี	ปีตธา	ทาทกา	สกุณเณ	โปลอกาเปตพฺพทา.
๔.	ลภ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	รณฺญา	เสณฺฐีจฺฉี	ธนาณินิ	ลภทาเปตพฺพโไฟ.
๕.	วร+ณาเป+ตพฺพ+ลี	มาตปิตุหิ	พฺรธาหุมนธา	วํ	วารทาเปตพฺพทา.
๖.	รุธํ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	ครุณา	ลิสฺสุสา	ทฺวารานินิ	รุณฺธาเปตพฺพทา.
๗.	สธ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	เถเรน	อุปาสิกโย	พฺพฺพฺพฺพตฺตณํ	สาธาเปตพฺพทา.
๘.	ลีว+ณ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	มาตธา	ธีตทา	จีวํ	ลีพฺพทาเปตพฺพทา.

๑. อ.เทพ ท. อันพระอินทร์ ฟังให้ไปรย ซึ่งดอกไม้ ท.
๒. อ.พ่อครัว อันเจ้านาย ฟังให้หุง ซึ่งข้าวสุก.
๓. อ.เด็ก ท. อันบิดา ฟังให้แลดู ซึ่งนก ท.
๔. อ.เศรษฐี อันพระราชา ฟังให้ได้ ซึ่งทรัพย์ ท.
๕. อ.พราหมณ์ ท. อันมารดาและบิดา ท. ฟังให้สู้ขอ ซึ่งหญิงสาว.
๖. อ.ศิษย์ ท. อันครู ฟังให้ปิด ซึ่งประตู ท.
๗. อ.อุบาสิกา ท. อันพระเถระ ฟังให้ระลึกถึง ซึ่งพระพุทธรัตนะ.
๘. อ.ลูกสาว อันมารดา ฟังให้เย็บ ซึ่งจีวร.

ข้อ	องค์ประกอบ	อนภินิตกัตตา	ประธาน	อวุตตกัมมะ	กิริยา
๑.	พฺร+ย+ณาเป+ตพฺพ+ลี	พฺรฺยฺเชน	สํวกา	ธมฺมํ	พฺรชฺฌาเปตพฺพทา.
๒.	ฆุส+ณาเป+ตพฺพ+ลี	ปณฺหฺติเตน	ชนา	ธมฺมสฺสํ	โฆสํสาเปตพฺพทา.
๓.	พนฺธ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	เนสาแทน	มิตฺโต	สฺตเต	พนฺธธาเปตพฺพโ.
๔.	สํ+ญา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	ครุณา	ลีสฺสา	พฺรชฺฌสํ	สญฺญาเปตพฺพทา.
๕.	จิ+นา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	สามเณรฺน	กุมารโ	ปฺญญํ	จินาเปตพฺพโ.
๖.	ลฺุ+นา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	กสฺแทน	ปฺตฺตา	สฺสํ	ลฺุณาเปตพฺพทา.
๗.	ญฺญา+ณาเป+ตพฺพ+ลี	มยา	สทโย	พฺรชฺฌคฺคฺนํ	ญฺญาเปตพฺพโ.
๘.	สฺ+ณ+ณาเป+ตพฺพ+ลี	อินฺแทน	เทวา	ธมฺมํ	สํเวตพฺพทา.

๑. อ.สาวก ท. อันพระพุทฺธเจ้า ฟังให้รู้ ซึ่งธรรม.
๒. อ.ชน ท. อันบัณฑิต ฟังให้ปาวร้อง ซึ่งการฟังธรรม.
๓. อ.มิตร อันนายพราน ฟังให้ผูก ซึ่งสัตว์ ท.
๔. อ.ศิษย์ ท. อันครุ ฟังให้รู้พร้อม (จำ) ซึ่งคำสอนของพระพุทฺธเจ้า.
๕. อ.เด็ก อันสามเณร ฟังให้สั่งสม ซึ่งบุญ.
๖. อ.บุตร ท. อันชานา ฟังให้เกี่ยว ซึ่งข้าวกล้า ท.
๗. อ.สหาย อันเรา ฟังให้รู้ ซึ่งคุณของพระพุทฺธเจ้า
๘. อ.เทพ ท. อันพระอินทร์ ฟังให้ฟัง ซึ่งธรรม.